

خانه‌هایی که حکم بهشت را دارند

استاد حوزه و کارکنان مذهبی
حجت الاسلام والمسلمین محمدباقر مشکاتی

آموزه‌های دینی به‌ویژه در اسلام، به خانواده به عنوان بنیان جامعه اهمیت فراوانی می‌دهند و ویژگی‌های یک خانواده سالم و پویا را به تفصیل بیان کرده‌اند. در خانواده سالم و پویا، اعضا به یکدیگر محبت دارند، به یکدیگر احترام می‌گذارند و با هم همکاری و از هم حمایت کرده و برای رسیدن به اهداف مشترک تلاش می‌کنند. داشتن ایمان قوی به خداوند و عمل به دستورات دینی، پایه و اساس یک خانواده سالم است. ایمان، باعث ایجاد آرامش، امید و محبت بین اعضای خانواده می‌شود و به آن‌ها کمک می‌کند تا مشکلات را با صبر و بردباری تحمل کنند. محبت و مهربانی بین اعضای خانواده، مانند چسبی است که همه را به هم پیوند می‌دهد. احترام متقابل، گذشت، بخشش و همدلی جزو نشانه‌های محبت و مهربانی در خانواده است و رعایت عدالت، از دیگر ویژگی‌هایی است که بنابر آموزه‌های دینی، خانواده را سالم، پویا و اثرگذار می‌کند. زندگی خانوادگی بر فرازونشیب است. نیازها و خواص خود را در برابر مشکلات و اختلافات احتمالی است که به بنیان خانواده استحکام می‌بخشد. همچنین، تصمیم‌های مهم خانوادگی باید با مشورت و گفت‌وگوی همه اعضای خانواده گرفته شود. این امر باعث می‌شود همه احساس مشارکت و از تصمیم گرفته‌شده حمایت کنند. هر عضوی از خانواده، نیازها و خواص خود را دارد. توجه به این نیازها و تلاش برای برآورده کردن آن‌ها، باعث ایجاد حس امنیت و آرامش در خانواده می‌شود. علاوه بر این، تربیت فرزندان براساس آموزه‌های دینی و اخلاقی، یکی از مهم‌ترین وظایف والدین است. فرزندان باید از کودکی با ارزش‌های اسلامی آشنا شوند و به آن‌ها پایبند باشند. پرهیز از گناه و معصیت، پرهیز از گناه و معصیت، باعث حفظ پاک‌ی و طهارت خانواده می‌شود. گناه، باعث ایجاد اختلاف، کدورت و ناپودی خانواده می‌شود. البته علاوه بر موارد فوق، آموزه‌های دینی بر اهمیت عواملی مانند حفظ حریم و حرمت خانواده، همکاری و مشارکت در کارهای خانه، قدرشناسی و تشکر از یکدیگر، پرهیز از تهمت و بدگویی و احترام به بزرگ‌تراها نیز تأکید فراوان می‌کنند.

آیات قرآنی درباره خانواده سالم و پویا

قرآن به موضوع خانواده و روابط خانوادگی توجه ویژه‌ای دارد و در آیات مختلف، به ویژگی‌های یک خانواده سالم و پویا اشاره می‌کند؛ مثل آیه ۲۱ سوره روم که می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ»، و از نشانه‌های قدرت او این است که همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آن‌ها آرامش یابید و در میان شما مودت و رحمت قرار داد. در این (نعمت) برای گروهی که می‌اندیشند، نشانه‌هایی است». خداوند در این آیه به زیبایی به مسئله تشکیل خانواده و اهمیت آن می‌پردازد؛ اینکه با آفرینش همسر، محیطی آرام و امن برای انسان فراهم کرده است و مودت و رحمت را پایه‌های اصلی سکینه و سلامت و آرامش این رابطه قرار داده است. علاوه بر این در آیه ۱۶ سوره مبارک نحل می‌فرماید: «وَوَضِعْنَا الْإِنْسَانَ فِي ذَلِيلَةٍ خَمِلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَضَّلْنَا فِي عَمَائِنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْ أَلَدَيْكَ إِلَىٰ الْمَصِيرِ؛ و ما به انسان سفارش کردیم که به پدر و مادرش نیکی کند؛ زیرا مادرش او را با ضعف حمل کرد و از شیر گرفتن او دو سال گذشت. پس، از من و از پدر و مادرت تشکر کن که بازگشت همه به سوی من است». این آیه بر اهمیت نیکی به والدین و شکرگزاری از آن‌ها تأکید می‌کند. والدین نقش بسیار مهمی در تربیت فرزندان دارند و نیکی به آن‌ها از بزرگ‌ترین عبادات است. قدردانی و قدرشناسی و احترام در بین اعضای خانواده، موجب سلامت و پویایی آن خانواده می‌شود. احادیث هم درباره ویژگی‌های خانواده سالم و پویا نصیحتات و توصیه‌هایی دارند که رعایت آن‌ها بنیان خانواده را تقویت می‌کند؛ در حدیث است: «هیچ بنایی در اسلام نزد خدا محبوب‌تر از ازدواج نیست». اصل تشکیل خانواده و ازدواج از نظر اسلام بسیار ارزشمند است و یکی از مهم‌ترین بناهای سالم و پویای جامعه اسلامی شناخته می‌شود. پیام مشترک احادیث مرتبط این است که خانواده به عنوان بنیان جامعه، از دیدگاه اسلام بسیار مهم است. رفتار نیک، مهربانی و محبت بین اعضای خانواده، کلید داشتن یک خانواده سالم و پویاست. احترام متقابل؛ احترام به حقوق یکدیگر، به‌ویژه همسر و والدین، از اصول اساسی یک خانواده موفق است. هر عضوی از خانواده مسئولیتی‌هایی دارد که باید به آن‌ها عمل کند و مسئولیت‌پذیر باشد. برقراری ارتباط مؤثر و ارتباط صمیمانه و گفت‌وگوی سازنده بین اعضای خانواده، باعث تقویت پیوندهای خانوادگی می‌شود.

بردار و بخوان

خلوت انس

بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در اهمیت، آداب و آثار نماز

«همه آحاد نمازگزار باید سعی کنند نماز را با توجه به معانی کلمات بخوانند؛ یعنی در نماز با خدای عزیز و رحیم سخن بگویند. این است آن سرچشمه فیضی که جان نمازگزار را سیراب می‌کند. البته این حقیقت نباید دستاویزی برای نفس بهانه‌گیر باشد که اگر توفیق چنین توجه و حضوری را نیافت، نماز را ترک کند. نماز در هر صورت واجب و فریضه است و تارک نماز بزرگ‌ترین فرصت ارتباط با خداوند سبحان را از دست می‌دهد. لازم است دست‌اندرکاران، اوراقی شامل ترجمه نماز در همه سطوح، فراهم و میلیون‌ها نسخه از آن را در همه جا منتشر کنند. به هر کسی باید این امکان را بدهید که معانی کلمات نماز را بفهمد.» (۱۳۷۷/۰۶/۱۸).

رهبر معظم انقلاب درباره نماز و اهمیت آن و اقسام معرفتی ستون دین ما مسلمانان، بیانات مفصل و عمیقی ایراد کرده‌اند. نماز برای ما یادآور حضور خدا در تمام لحظات زندگی است. خواندن نماز بر هر مسلمانی واجب است و در دین مبین اسلام، سفارش‌ها و توصیه‌های زیادی درباره آن شده است. ادای نماز در وقت آن، یکی از نکته‌ها در مراتب و محافظت از نماز است. پیشوایان دینی و امامان بزرگوارمان تأکید زیادی بر خواندن نماز اول وقت کرده‌اند و به تأخیر انداختن نماز را جایز نمی‌دانستند. خواندن نماز اول وقت دارای برکات و فواید فراوانی است و کسی که نماز خود را سبک نشمارد و در اول وقت بخواند،

از این برکات بهره خواهد برد.

کتابی که امروز به شما معرفی می‌کنیم، کتاب «خلوت انس» نام دارد. این اثر مجموعه‌ای منسجم از سخنان رهبر معظم انقلاب درباره نماز است که با تلاش مجتبی صابری در انتشارات انقلاب اسلامی جمع‌آوری و تنظیم شده است. کتاب در راستای آشنایی با اندیشه و نظرات رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، درباره نماز، تهیه و تنظیم شده است. معظم‌له می‌فرمایند: «انسان نماز را خوب بخواند، باتوجه بخواند، حضور قلب داشته باشد. حضور قلب یعنی انسان از آنچه می‌گوید و آنچه در ذهنش می‌گذرد و بر زبانش جاری می‌شود، غافل نباشد؛ این جور نباشد که نفهمد، مثلاً من که حالا دارم با شما حرف می‌زنم، خب، شما مخاطبید. انسان توجه دارد که یک مخاطبی دارد و دارد گوش می‌کند و دارد حرف می‌زند. در نماز هم همین جور باشد، یک مخاطبی داشته باشیم، با او حرف بزنیم، من حتی عرض می‌کنم اگر کسی معنای نماز را هم نداند، اصلاً هیچ نداند معنای این عبارات چیست، اما همین قدر بداند دارد با یکی حرف می‌زند، دارد با خدا حرف می‌زند، این قضیه انسان را نزدیک می‌کند- «قریان کل تقی»- این خودش مقرب است؛ تا اینکه حالا مثل ماها که معنایش را می‌دانیم و تفسیرش را می‌دانیم و چندین کتاب درباره‌اش خوانده‌ایم، اما وقتی که نماز می‌خوانیم، بالمره یادمان می‌رود که چه کار داریم می‌کنیم.» (۱۳۹۰/۰۱/۲۳).

این کتاب مشتمل بر هشت فصل است که عناوین آن به این شرح است: ۱- مفهوم و حقیقت نماز ۲- آثار و برکات نماز ۳- آداب نماز ۴- اهمیت و جایگاه نوافل و مستحبات، ۵- رسالت مؤمنان در اقامه فرهنگ نماز ۶- جایگاه و فضیلت نماز جمعه و جماعت، ۷- اهمیت توجه به نماز در دوره جوانی، ۸- سیره عملی برخی معصومان(ع) و اولیای الهی درباره نماز.

شماره ۱۳۳۴
شماره ۱۳۳۴
شماره ۱۳۳۴

شماره ۱۳۳۴

عامل رحمت

علاوه بر این پدر نماد قانون‌مداری خانواده محسوب می‌شود می‌تواند دیگر اعضا را هم به این مسیر هدایت کند. بنا بر روایات، پدر برای خانواده جنبه رحمت دارد؛ اگر پدری نقش خود را به شایستگی انجام دهد، محیط خانه محلی امن و منضبط و اثرگذار می‌شود اما اگر در این نقش، کوتاهی یا آن را به دیگری واگذار کند، خانواده متزلزل می‌شود و رشد لازم را نمی‌کند. پدر با رعایت حقوق همسر و فرزندان و ابراز محبت به آن‌ها، فضای خانواده را تلطیف می‌کند و به آن‌ها فرصت ابراز بیان و وجود می‌دهد.

الگوی اخلاقی

آراستگی پدر به زینت اخلاق و ارزش‌های دینی، در رشد و بالندگی فرزندان بسیار مؤثر است؛ برای مثال حیا آموزه‌ای است که پدر و مادر باید هر دو به آن آراسته باشند و از کودکی آن را به کودک یاد دهند. پیامبر اکرم (ص) در توصیه به والدین فرمودند: «کودکان را دوست دارید و با آن‌ها با مهربانی و رافت، رفتار ربه وعده خود به آن‌ها عمل کنی؛ چون آن‌ها، شما را روزی دهنده خود می‌پندارند، لذا در این یاره تمام و کمال رفتار کنی».

تأمین نیازهای عاطفی و تربیت دینی

پدر برای تأمین نیازهای عاطفی فرزندان، در مرحله نخست باید مادر آن‌ها را تکریم کند. در روایات است که «یکی از حقوق فرزند بر پدر، تکریم مادر اوست»؛ چون تأمین آرامش و نیاز عاطفی مادر، بر تربیت فرزند تأثیر مستقیم دارد. علاوه بر این، تکریم و حفظ کرامت فرزند و آموزش ادب و مهربانی، از دیگر وظایف پدر در خانواده است. پیامبر (ص)، امامان حسن (ع) و حسین (ع) را بر دوش خود می‌نشاندد و با آن‌ها بازی می‌کردند و برایشان وقت می‌گذاشتند و این چنین نحوه رفتار پدر و پدربزرگ با کودکان را به ما یاد دادند.

بررسی باید‌های نقش پدر خانواده براساس آموزه‌های دینی

«پدر»؛ مایه رحمت، مظهر قدرت

آمّه مستقیمی اگرچه عوامل مختلفی در سرنوشت و موفقیت انسان در زندگی نقش و اثر دارند و برای همه آن‌ها باید سهم قائل شد اما خانواده به‌ویژه پدر و مادر سهمشان متفاوت و اثرگذاری‌شان بی‌بدیل است و سعادت انسان تا حد زیادی به آن‌ها و رفتارشان بستگی دارد. در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین عبدالکریم پاک‌نیا، استاد حوزه و دانشگاه و مؤلف سیره اهل بیت (ع) و همچنین «نگاهی به حقوق متقابل والدین و فرزندان»، به نقش پدر در خانواده با نگاه به آموزه‌های دینی پرداخته‌ایم.

پدر باید عقل معاش و معاد داشته باشد

شخصیت، بینش و نگرش، اعتقاد و اخلاق و رفتار پدر، نقشی مهم در ساخت سرنوشت انسان دارد. از این رو به دختران تأکید شده است هنگام انتخاب همسر به قدرت او در ایفای نقش پدری هم توجه کنند. از مهم‌ترین الزامات پدری، داشتن روحیه تقوا و پارسایی است که در صورت وجود آن، فرزندان هم متقی و باایمان تربیت می‌شوند. علاوه بر این، پدر برای راهبری خانواده و ایجاد بسترهای رشد و پویایی آن، باید عقل معاش و عقل معاد داشته باشد. از امام صادق (ع) است که فرمودند: «همتای یک زن مسلمان در ازدواج، مردی است پاکدامن که توان پرداخت نفقه را داشته باشد». یعنی مرد باید تا حدودی توانایی مالی داشته باشد و از عقل معاش برخوردار باشد و بتواند خانواده را مدیریت مالی کند. پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «هرکه دختر عزیز خود را به شخص لایبالی (فاسق) تزویج کند، روزی هزار لعنت بر او نازل می‌شود» (چون به چنین شخصی امکان همسری و پدری داده است).

حجت‌الاسلام والمسلمین پاک‌نیا:

بنا به فرموده امیرالمؤمنین (ع)، انتخاب نام نیکو، ادب و آموزش قرآن، از حقوق فرزند بر پدر است. به تعبیر آموزه‌های دینی، بهترین ارث پدر برای فرزند، ادب است و بالاتر از آن چیزی نداردیم

نباید‌های پدری در اسرام

پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «بدترین پدران، آن‌هايند که بخيل هستند، بدزبان و بداخلاق و تهمت‌زننده‌اند، خير و برکتشان به ديگران نمی‌رسد، نزدیکان و زيردستان خود را می‌آزارند و خانواده خود را به ديگران واگذار می‌کنند و با پدر و مادر خود مهربان نیستند». امام صادق (ع) فرمودند: «فرزند پروری، آزمایش است». لذا پدران باید مراقب باشند از این ابتلا سرپلند بیرون یابیند.

آموزش با چاشنی محبت

پدر در آموزش این مسائل باید عاطفه را هم عجین کند و نرمخو باشد و در این یاره بداخلاق و تندى نکند و در عین بذل محبت به فرزند، این‌ها را یادش دهد؛ از رسول خدا (ص) است که فرمودند: «هرکه صورت فرزندش را ببوسد، خدا برایش یک حسنه می‌نویسد و هرکه کودکش را خوشحال کند، خدا روز قیامت او را خوشحال کند. هرکه به فرزند خود قرآن بیاموزد، روز قیامت پدر و مادرش رادعوت می‌کند و لباس بر آن‌ها می‌پوشاند که از نور آن، چهره‌های اهل بهشت روشن می‌شود». مسائل عاطفی، دینی و تربیتی در ارتباط پدر و فرزند باید رعایت شود.

بهترین ارث پدر برای فرزند

بنا به فرموده امیرالمؤمنین (ع)، انتخاب نام نیکو، ادب و آموزش قرآن، از حقوق فرزند بر پدر است. به تعبیر آموزه‌های دینی، بهترین ارث پدر برای فرزند، ادب است و بالاتر از آن چیزی نداریم. در کنار ورزش، زبان و موسیقی که این‌ها همه خوب است، صرف‌زمان و هزینه برای آموزش اعتقادات و آموزه‌های دینی به فرزندان، نیز بسیار اهمیت دارد. اگر پدری در این زمینه وقت بگذارد، نتایجش را می‌بیند؛ چنان‌که حضرت امیرالمؤمنین (ع) می‌فرمایند: «بهترین آموزه‌ها به فرزند، قرآن است».

سرچشمه اعتماد به نفس فرزند

پدر و رفتار او در ایجاد اعتماد به نفس و خودباوری و تعمیق عزت نفس انسان، بسیار اثرگذار است. امیرالمؤمنین (ع) می‌فرمایند: «فرزندان خود را همچون گل بدانید و معاشرتتان با آن‌ها لطیف باشد». امروز لازم است این آموزه‌ها در فضای اجتماعی، بازخوانی و اجرا شود. باید توجه کرد که فقر عاطفی به مراتب بدتر از فقر مالی است و باعث ضعف اعتماد به نفس در فرزندان می‌شود و اگر مسئولیتی به آن‌ها سپرده شود، موفق نخواهند شد!

روشنا

پیامبر اکرم (ص)، خداوند کمک به اندوهگین و یاری‌خواه را دوست دارد.

وصایای پیامبر اکرم (ص) به ابوذر

این ۵ نعمت را قدر بدانیم

حمیده ذاکری| همه آنچه به‌طور طبیعی با آن به‌دنیا می‌آییم، از سلامتی، تندرستی و خانواده و هرآنچه بدون تلاش به‌دست آورده‌ایم، نعمت‌هایی هستند که ممکن است شکر و قدردانی از آن‌ها را فراموش کنیم. هرچند که غفلت، صفتی است که در همه‌حال در کمین خوشی‌های ما نشستۀ است. ممکن است نعمتی را با سختی و رنج به دست آورده باشیم اما زمان یا خوشی ایام، ما را غافل کند و یادمان برود که ایام سعادت و تندرستی، همیشگی و پایدار نیستند. انسان وقتی ارزش واقعی آن‌ها را می‌داند که آن‌ها را از دست بدهد و دچار مشکل و گرفتاری شود. همان‌طور که سدی شاعر خوبمان می‌گوید: نداند کسی قدر روز خوشی / مگر روزی افتد به سختی‌کشی.

بزرگان دینی ما برای این موقعیت‌ها توصیه‌هایی دارند؛ از وصایای پیامبر اکرم (ص) به ابوذر این است که پنج چیز را پیش از آمدن پنج چیز غنیمت بشمار:

- جوانی پیش از پیری**
- دارایی پیش از فقر**
- فراغت قبل از اشتغال**
- سلامتی قبل از مریضی**
- زندگی پیش از مرگ**

منبع: مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۱۴۰

احکام

محاسبه و پرداخت خمس با تأخیر چه شرایطی دارد؟

آیت... مکارم شیرازی: انسان تا خمس مال را ندهد، نمی‌تواند در آن تصرف کند و نیت دادن خمس به تنهایی کافی نیست، همچنین نمی‌تواند خمس را به ذمه بگیرد و در مال تصرف کند و چنانچه تصرف کند، کار حرامی کرده است و اگر آن مال تلف شود، باید خمس آن را بدهد.

آیت... نوری همدانی: در صورتی‌که عرفا در پرداخت خمس تأخیر شود، برای تصرف در اموال، نیاز به مصالحه با مجتهد یا وکیل مجتهد است.

آیت... صافی‌گیلابگانی: به‌طور کلی از زمان تعلق خمس به عین مال، تصرف در آن، منوط به اذن از مجتهد جامع‌الشرایط است.

سر سال حساب کند و چنانچه افزایش قیمت پیدا کند، خمس را به قیمت زمان پرداخت حساب کند.
در صورت از بین رفتن مال مشمول خمس، خمس آن را ضامن باشد.

در صورتی که اموال مشمول خمس، سودی در مدت تأخیر داشته باشد، در زمان پرداخت خمس، باید یک پنجم آن سود را هم پرداخت کند.

در صورتی که کالا یا مالی که خمس به آن تعلق گرفته، از اشیایی است که در عرف به اجازه داده می‌شود، باید یک پنجم اجازه‌بهای مدت تأخیر را نیز پرداخت کند؛ هرچند فرد این کالا را اجازه نداده باشد.

آیت... سیستانی: اگر فرد بخواهد بدون دست‌گردان یا مصالحه خمس در ذمه خویش، پرداخت خمس را به تأخیر بیندازد یا اموال متعلق خمس را مصرف کند، لازم است از حاکم شرع یا وکیل وی کسب اجازه کند و در این مورد، اجازه مذکور شرایطی دارد؛

الف: توانایی پرداخت فوری خمس در سر سال خمس را نداشته باشد یا اینکه با پرداخت آن به با سختی زیاد مبتلا شود.

ب: اگر اموالی که خمس به آن تعلق گرفته، پس از سال خمسی کاهش قیمت پیدا کند، خمس را به قیمت